

Viszonyba lépni, viszonyban „lenni”

2016, May 15 - 12:07pm

Tweet

Tetszik

1

G+

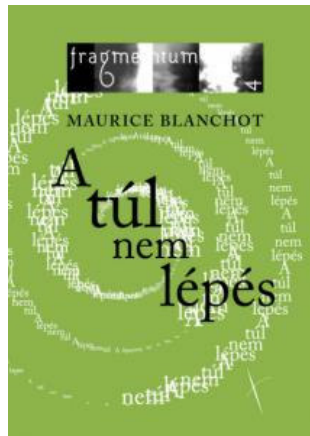
0

Share

[Kintli Borbála \(/hu/content/kintli-borb%C3%A1la\)](#)
Maurice Blanchot: A túl nem lépés

Lépni valami felé, valami más, tőlünk idegen és ismeretlen felé. Csak lépések vannak, miközben sem a ki-lépés, sem a „túl-lépés” nem történik meg. „Lépünk be ebbe a viszonyba.” ^[1] [\(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn1\)](#) – szólít fel a szöveg nyitó mondata. Abba a viszonyba, amely mindezeket a lépéseket magába foglalja. Amellett, hogy a viszonyulás ambivalens jellegéből fakadóan elbizonytalanít, már eredendően kizárja az ott-létet, nem csupán a „maradás” viszonylatában, hanem a pillanatszerű megragadás lehetőségében is.

Az írás az, amelyen keresztül ezt a viszonyt Blanchot *A túl nem lépés* című műve tematizálja. A Szabó Marcell fordításában megjelent mű ezzel tovább erősíti a magyarországi Blanchot-recepciót, amely eddig elsősorban

*Az**irodalmi**tér* ^[2][\(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn2\)](#) köré épült.

Az irodalmi tér olyan belátásai, mint az írás megragadhatatlan középpontja, amely maga az ambivalencia, illetve az írás mint az éjszaka és a halál tapasztalata idéződnék fel *A túl nem lépés* szövegében is, ezzel teremtve meg annak lehetőségét, hogy onnan közelítsük meg a mű egyes gondolatait.

A túl nem lépés alaptapasztalata az írás peremére szorult létezés. A határhelyzet felől válik megközelíthetővé a szöveg, annak ellenére (vagy talán épp amiatt), hogy ezzel olyan viszonyulást teremt a szöveghez az író számára, amely folyamatosan kitér a megragadás elől. Eközben a szöveghez fűző kapcsolat kap hangsúlyt, mivel az válik egyedül tematizálhatóvá (hiszen nemcsak az „én” helyzete lesz bizonytalan, a szöveg fragmentáltsága is hasonló tapasztalathoz vezet). Ahhoz, hogy ezt a viszonyt értelmezhezzük, idézzük fel *Az irodalmi tér* „Mallarmé tapasztalata” című fejezetének egy részletét. „Amikor Giacometti szobrai nézzük, van egy pont ahonnan nincsenek többé alávetve a folytonosan változó látszatnak, sem az elmozduló perspektívának. Mindenesül látjuk őket: immár nem lehatárolva, hanem kivonva a lehatárolás alól, lehatárolhatatlanul a térben, a tér uraiként, mert hatalmuknál fogva a teret kezelhetetlen, élettelen mélységgel – a képzelet mélységével – helyettesítik. Ez a pont (...), amely minket a végtelenbe helyez, az a pont, ahol az itt egybeesik a sehollal. Írni azt jelenti, hogy megtaláljuk ezt a pontot.” ^[3] [\(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn3\)](#)

Miközben magát a szöveg hatalma alá helyezi – ahol az itt a sehol jellegét hordozza – az író saját létét is kockáztatja. „Aki a versben mélyre ás, meghal – saját halálával, mint mélységgel szembesül.” ^[4] [\(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn4\)](#) *A túl nem lépés* kísérlete a mű elején jelzett viszonyok – „A halálhoz itt nem vagyunk hozzászokva.” ^[5] [\(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn5\)](#) – zárójelbe tétele: a halált mint ismert, mint neutralitást mutatni fel az íráson keresztül, amely a halál tapasztalatoként jelenik meg.

Az írás pereméről a halál terébe lép be, azzal kerül kapcsolatba a szöveg alanya, a szöveg írója. Ennek az írásnak az alanya már épp annyira nem a személytelen, mint ahogy nem a személyes. A semleges ő

még nem, de már mindig túl van azon a problematikán, amely a személyességet kéri rajta számon. Az írás peremére került „én”, magához „az íráshoz való viszonyává” válik.^[6] [\(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn6\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn6) A viszony éppen az állandó alakulásra, a szerepben rejlő pluralitásra mutat rá. Amikor Blanchot az írás kérdéseként való írásról beszél, egyúttal megtagad minden meghatározást is. Az egyértelműség kiiktatása az állandó bizonytalanság érzetét vonja maga után.

Az én az íráson keresztül kísérli megragadni magát; akként jelenik meg, aki ír, melynek következtében a kettő egymással megegyezővé válik: az én az írás. Az írás alanya azonban amennyiben nem mint én, hanem mint semleges ő van jelen, az önazonosságról, az önmagával való megegyezésről mond le. A másikkal, a másik végtelenségével való viszonyra válik. Örök hiányként határozható meg, ez azonban nem hordja magában a tagadás jellegét. Hiányvoltában is a semlegesség az, amely hangsúlyossá válik. „Semleges, a semleges csábításának oly mértékben kiszolgáltatott, hogy, úgy tűnik, veszedelmes módon rögzül is általa, és ha képesek volnánk »követni« egészen a peremig, ahol az író az írás semlegességében már mindig el is tűnt (kibillent, felborult), ha megkísérhetne minket a viszony azzal, amely minden viszonyból ki van zárva, és amely a teljest mégis pusztán relatív módon jelzi (a többes kapcsolatot módozatában)”.^[7] [\(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn7\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn7)

A Semleges gondolata Blanchot-nál az éjszaka tapasztalata felé hajlik, azonban nem bír annak mitikus jellegével sem. Szüntelen moráljárás, a homály állapota, a jelen pillanata nélküli artikulálatlan temporalitás: a par excellence bizonytalanság, az állandó kérdésekkel való szembesülés.

A szöveg mint fragmentum épp ennek a tapasztalatát nyújtja. A töredékekből való építkezés folyamatosan ott hordozza magában az üres helyeket, amelyek az értelemadás állandó kibillenését, kibillentését eredményezik. A töredék pedig leszámolás az egységgel. Az Egy tagadása ott húzódik az egész blanchot-i („élet”)mű mögött. Blanchot a pusztá tagadás helyett^[8] [\(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn8\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn8) egy más minőség felé való nyitás által képzelet el: eltörlés helyett meghaladásként. Kafka-könyvében a semleges elbeszélői hangot elemelve a beszéd súlypontjának másuttal való megalapozását tüzi ki célul.^[9] [\(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn9\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn9) Ez az alternatíva azonban a pusztá tagadáshoz hasonlóan problémákat vet fel, mely a túllépés gondolatában, lehetőségének megkérdőjelezésében tematizálódik. Egyidejűleg azonban a túllépés gesztusa is problematikusvá válik, erre reflektál a cím magyar fordítása a „nem” tagadószó beiktatásával. A túl nem lépés egy másik szintre helyez át, miközben az elbizonytalanító, a törés jelleget is megőrzi. Így megpróbálja visszaadni azt a sűrítettséget, amelyet az írás – *Le pas au-delà* – magában foglal.^[10] [\(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn10\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn10)

Az írás saját voltából fakadóan töredékké válik, a „töredékes követelésévé”.^[11] [\(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn11\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn11)

„Töredékek, a töredékes jelei, visszautalván a töredékesre, amely semmire nem vonatkozik és nincs saját vonatkozása sem, mégis tanúsítja ezt a nem-vonatkozást, akárha összerendeződő darabokból állna, melyek egyedül azért lehetnek részei valamiféle egységnek, hogy, nem el- vagy szétválasztván, feldarabolják azt, mindig a sokféle ellenében, de anélkül, hogy bármit is megsokszoroznának: eltérítő hatások, mindig elszakított eltérés, a töredékes szenvedélye, a hatások hatásai”.^[12] [\(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn12\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftn12)

A sokféle tapasztalata a személyen belüli, illetve az interszubjektív viszony(ok) problematikuságát vonja maga után. A töredékekben megszólaló hangok eltérnek, elkülönülnek egymástól. Az egymás számára idegen perspektívák és hangnemek egyszerre foglalják magukban az egyén problematizáltságát és a másikkal való kapcsolatot. Ezt a megbontottságot fokozzák az egyes kurzívan szedett szöveghelyek. A szöveg ennek következtében állandó kérdéssé válik, amely egyben az olvasás folyamatát, az olvashatóságot is kérdéssé teszi.

Blanchot fragmentumokból építkező szövege az olvasás folyamata közben próbálja meghatározni önmagát. A töredékek szembesítik az olvasót saját (a szöveghez való) viszonyának

meghatározhatatlanságával, ezáltal őt is a szöveg peremére helyezik. Az egymástól elkülönülő szövegtöredékek az értelem megragadásának lehetőségét odázzák el. Olyan értelmet nélkülöző helyzetbe utalva ezáltal az olvasót, ahonnan saját magára vonatkozóként jelenhetnek meg az írás tartalmi elemei. Az önmagára vonatkoztatás azonban szükségszerűen a neutralitás gondolatával találkozódik, tehát egyidejűleg a saját személyisége elvesztését is maga után vonja. Ezáltal a semlegesbe olvasztja bele.

A törésnek az időre vetülő tapasztalata a jelen hiányában fogható meg. A jelen, ami megteremthetné a kontinuitást múlt és jövő között, nem létezik. Ennek következtében az a viszonyítási pont tűnik el, amely az értelmezhetőséget teszi lehetővé, ezáltal a meglévő tapasztalatok felszámolását vonja maga után. Az értelmezhetetlenség pusztá ténye vagy állítása helyett másik dimenziót nyit. „Az (üres) múlt, az (üres) jövő, a jelen hamis fényében: egyedül a könyv hiányában és hiányával bevésendő események.”^[13] [\[13\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftn13\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftn13)

A túl nem lépés ideje Blanchot számára az Örök Visszatérés. Nietzsche örülete fejeződik ki a „minden visszatér” gondolatában. Az örület mint határ jelenik meg. „Az örület tehát azt jelenti: a küszöböt bárki csak az örület által lépi át, és az örület maga a kívüli, mely nem más, mint a küszöb.”^[14] [\[14\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftn14\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftn14) Küszöbként azonban nélkülözi a megragadhatóságot, azzá válik, ami az időben Blanchot számára a jelen hiánya volt. Az örök visszatérés ennek a jelen nélküli időnek az állandó paradox ismétlésévé válik. A blanchot-i időfelfogás azonban egyidejűleg sajátos időtlenséget – idő nélkülséget – is maga után von. Nem pusztán a jelen tűnik el, magának az időnek a léte is megkérdőjeleződik.

Ahogy Blanchot egész műve a halál köré épül, annak vetülete, Nietzsche „Örök Visszatérés”-gondolata is a halálos vágy vonzásában határozódik meg annak tekintetében, ahogy „a lehetetlen kijelentéséig igyekezett elvinni a nyelvet.” Ez a lehetetlenség és önmagába zárultság megjelenik a blanchot-i szövegszerkezet ciklikusságában. A szöveg szervezőelemévé az válik, ahogy az egyes gondolatok, gondolatöredékek újra és újra megjelennek, miközben a szöveg egy önmagát gerjesztő folyamattá alakul át – maga is az örület tapasztalatává válik. „Szabadíts meg a túl hosszú beszédétől.”^[15] [\[15\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftn15\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftn15) Ez a gondolat ismétlődik meg a szöveg zárásaként, azonban abból a tényből kifolyólag, hogy már maga repetitív jelleggel bír, tehát inkább a képtelenségre mutat rá, és ahelyett, hogy lezárhatná az írást, rögtön újraindítja azt.

Maurice Blanchot: *A túl nem lépés*. Fordította: Szabó Marcell. Budapest, Kijarat, 2014.

^[1] [\[1\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref1\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref1)
Maurice Blanchot: *A túl nem lépés*, Budapest, Kijarat, 2014, 7. o.

^[2] [\[2\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref2\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref2)
Maurice Blanchot: *Az irodalmi tér*, ford. Horváth Györgyi, Kicsák Lóránt, Lőrinszky Ildikó. Budapest, Kijarat, 2005.

^[3] [\[3\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref3\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref3)
Uo., 32. o.

^[4] [\[4\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref4\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref4) *Uo.*, 24. o.

^[5] [\[5\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref5\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref5)
Blanchot: *A túl nem lépés*, 7. o.

^[6] [\[6\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref6\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref6) *Uo.*, 12. o.

^[7] [\[7\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref7\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref7)
Uo.

^[8] [\[8\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref8\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref8) Blanchot erre vonatkozó kritikája a tagadás természetére vonatkozik, nevezetesen, hogy tagadni csak azt lehet, amit előtte már állítottunk. Az egyik-másik problematikájához hasonlóan, itt sem tudunk igazán „túllépni”. Maurice Blanchot, *Kafkától Kafkáig*, ford. Szabó László, Németh Marcell. Pozsony, Kalligram, 2012, 191. o.

^[9] [\[9\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref9\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref9) *Uo.*

^[10] [\[10\] \(file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref10\)](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatko.docx#_ftnref10) „Hogyan lehetne lefordítható a *Le pas au-delà*, melyben a *pas* egyszerre jelenti a lépést és a tagadást, az *au-delà* pedig a túlt, a kívült, a távot? A francia kifejezésben továbbá a *pas* és az *au-delà* között egy szövegtörés, egy hiátus, egy űr van, amelyet a magyar nyelv nem képes megjeleníteni. Leginkább talán „túl nem lépésnek” (ahogy végül tettük) vagy „át nem lépésnek” fordíthatnánk, melyek közül az első egy traumatikus állapotban való megragadásra, míg a második a transzgresszió mindig megtörő kísérletére

utalna[...]" Darida Veronika,,*Közelítő lépések*"= Blanchot: *A túl nem lépés*, 137–151., 137. o.

[11] [/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftnref11](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftnref11) Blanchot: *A túl nem lépés*, 48. o.

[12] [/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftnref12](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftnref12) *Úo.*, 54. o.

[13] [/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftnref13](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftnref13) *Úo.*, 18. o.

[14] [/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftnref14](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftnref14) *Úo.*, 121. o.

[15] [/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftnref15](file:///D:/Varkonyi/Letoltes/blanchot_a%20tul%20nem%20lepes_kintli%20bori.mjav_atnezett_jav%20hivatk.docx#_ftnref15) *Úo.*, 55. o., 135 o.

Tweet

Tetszik

1

G+

0

Share

Facebook-hozzászólások

0 Comments

Sort by

Oldest

Add a comment...

Facebook Comments Plugin